

Отримано: 19.10.2014 р.*Прорецензовано:* 30.10.2014 р.*Прийнято до друку:* 04.12.2014 р.

Янишин Я. С., Нагорнюк О. П. Вплив виробничих витрат на експортну спроможність галузі птахівництва в Україні / Я. С. Янишин, О. П. Нагорнюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол.: І. Д. Пасічник, О. І. Дем'ячук. – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 27. – С. 51–54.

УДК: 637(075.8)

JEL Classification: Q17

Янишин Ярослав Степанович,кандидат економічних наук, в.о. професора, декан економічного факультету
Львівського національного аграрного університету**Нагорнюк Оксана Петрівна,**

здобувач кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД Львівського національного аграрного університету

**ВПЛИВ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ
НА ЕКСПОРТНУ СПРОМОЖНІСТЬ ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ**

У статті розкрито роль галузі птахівництва у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Розглянуто динаміку, сучасний стан і перспективи розвитку ринку продукції птахівництва в Україні. Розраховано структуру виробничих витрат на виробництво продукції птахівництва в сільськогосподарських підприємствах України. Обґрунтовано напрямки підвищення ефективності виробництва продукції птахівництва в Україні за рахунок оптимізації структури виробничих витрат. Охарактеризовано перспективи виходу вітчизняних виробників продукції птахівництва на ринки ЄС. Виділено заходи, які необхідно здійснити для повної реалізації експортного потенціалу галузі тваринництва в Україні.

Ключові слова: продукція птахівництва, виробничі витрати, експортний потенціал, повна собівартість, ціни реалізації, рентабельність виробництва.

Янишин Ярослав Степанович,кандидат экономических наук, и.о. профессора, декан экономического факультета
Львовского национального аграрного университета**Нагорнюк Оксана Петровна,**соискатель кафедры международной экономики и менеджмента
ВЭД Львовского национального аграрного университета**ВЛИЯНИЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАТРАТ
НА ЭКСПОРТНУЮ СПОСОБНОСТЬ ОТРАСЛИ ПТИЦЕВОДСТВА В УКРАИНЕ**

В статье раскрыта роль отрасли птицеводства в обеспечении продовольственной безопасности страны. Рассмотрена динамика, современное состояние и перспективы развития рынка продукции птицеводства в Украине. Рассчитано структуру производственных затрат на производство продукции птицеводства в сельскохозяйственных предприятиях Украины. Обоснованы направления повышения эффективности производства продукции птицеводства в Украине за счет оптимизации структуры производственных затрат. Охарактеризованы перспективы выхода отечественных производителей продукции птицеводства на рынки ЕС. Выделены мероприятия, которые необходимо осуществить для полной реализации экспортного потенциала отрасли животноводства в Украине.

Ключевые слова: продукция птицеводства, производственные расходы, экспортный потенциал, полная себестоимость, цены реализации, рентабельность производства.

Yaroslav Yanyshyn,

PhD, Acting Professor, Dean of the Faculty of Economics of the Lviv National Agrarian University

Oksana Nagornyuk,

Researcher of the Department of International Economics and Management FEA Lviv National Agrarian University

IMPACT PRODUCTION COSTS ON EXPORT CAPACITY POULTRY INDUSTRY IN UKRAINE

The article deals with the role of poultry industry in ensuring food security. Considered dynamics, current state and prospects of development of poultry production in Ukraine. Calculated structure of production costs for the production of poultry farms in Ukraine. Grounded directions efficiency poultry production in Ukraine by optimizing the structure of production costs. Characterized prospects of entering Ukrainian producers of poultry products to the EU markets. Highlight measures to be taken to the full realization of the export potential of the livestock industry in Ukraine.

Keywords: poultry, production costs, export potential, total cost, selling price, profitability.

Постановка проблеми. Птахівництво є найбільш динамічною галуззю тваринництва в Україні, яка здатна у найближчі роки поліпшити забезпечення населення високоякісними продуктами харчування та зміцнити продовольчу безпеку держави. На жаль, значна частина сільськогосподарських підприємств, що займаються птахівництвом є збитковими, що обумовлено високою собівартістю продукції птахівництва. У зв'язку з цим виникає необхідність у поглибленому дослідженні розвитку птахівництва в сільськогосподарських підприємствах України. Актуальність цієї проблеми загострюється у зв'язку з необхідністю пошуку нових зовнішніх ринків збуту продукції птахівництва через непередбачувану поведінку країн-імпортерів з Митного союзу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у вивчення та дослідження основних аспектів розвитку птахівничої галузі розглянуто у працях таких учених-економістів, як В.Г. Андрійчук, О.А. Біттер, В.В. Галушко, О.О. Кузнецов, О.В. Мазуренко, О.Б. Стефанів, О.М. Філінков, М.Г. Шульський, Д.Я. Янок, О.М. Шпичак та ін. Їх наукові розробки стосуються широкого кола питань, проте особливості підвищення економічної ефективності виробництва продукції птахівництва та реалізації експортного потенціалу галузі у цих дослідженнях висвітлені недостатньо.

Метою і завданням дослідження є дослідження діючої системи виробництва продукції птахівництва сільськогосподарськими підприємствами України та визначення можливостей підвищення її ефективності за рахунок оптимізації структури виробничих витрат на виробництво даного виду продукції.

Виклад основного матеріалу. На світовому ринку Україна є потужним експортером сільськогосподарської продукції, однак частка продукції птахівництва в обсязі експортованої продукції є незначною. В той же час, як показує аналіз динаміки виробництва і споживання м'яса птиці та яєць, вітчизняна галузь птахівництва динамічно розвивається і має значний експортний потенціал (табл. 1).

Таблиця 1
Основні показники ринку продукції птахівництва в Україні за 2011-2013 роки

Роки	Виробництво, тис. т	Споживання на одну особу, кг/особу, штук/особу	Імпорт, тис. т	Експорт, тис. т	Коефіцієнт покриття імпорту експортом, %
М'ясо птиці					
2011	995	22,5	65	50	76,9
2012	1075	23,8	116	82	70,7
2013	1168	24,4	74	146	197,3
Яйця					
2011	1079	310	3	83	2766,7
2012	1104	307	4	82	2050,0
2013	1133	309	5	105	2100,0

*Джерело: складено за даними статистичних збірників «Сільське господарство України» за 2011-2013 роки.

Як видно з таблиці 1, протягом останніх років вітчизняна галузь птахівництва інтенсивно розвивалася. Так, обсяги виробництва курятини зростали протягом 2011-2013 років, а показник споживання даного виду продукції на душу населення сягнув 24,4 кг. Збільшення обсягів виробництва м'яса птиці спричинене, перш за все, зростанням попиту з боку населення, для якого м'ясо птиці стало більш дешевим заміном іншим видів м'яса (яловичини та свинини). Щодо споживання яєць на одну особу, то при нормі споживання в 280 шт., в Україні спостерігається перевищення даного показника протягом усіх досліджуваних років в середньому на 10%. Насичення внутрішнього ринку країни продукцією птахівництва призвело до того, що подальший розвиток галузі стане можливим лише у випадку збільшення об'ємів експортних поставок. З таблиці 1 видно, що протягом досліджуваних років обсяги експорту м'яса птиці характеризувалися позитивною тенденцією до зростання, а в 2013 році вперше за останні роки експорт перевищив імпорт майже вдвічі. Ситуація з виробництвом яєць була відносно стабільною протягом 2011-2013 років, де експорт традиційно перевищував імпорт в більш ніж 20 разів.

На сьогодні українські виробники курятини експортують свою продукцію практично у 40 країн світу (до 2017-го планують здійснювати поставки у щонайменше 50 країн). На експорт поставляється переважно заморожене м'ясо. До 2014 року найбільшими споживачами української курятини були країни Митного союзу, Середньої Азії, Близького Сходу, Північної Африки [1].

Україна має розвинене промислове птахівництво. Підтвердженням цього є те, що у 2013 році країна увійшла в першу світову десятку країн-виробників продуктів птахівництва. Нині Україна знаходиться на 9 місці у світі з виробництва м'яса птиці та на 8 з виробництва харчових курячих яєць [2].

Незважаючи на позитивні тенденції ринку продукції птахівництва, існують також стримуючі фактори його розвитку. В основному це стосується зростання виробничих витрат на виробництво даної продукції та неоптимальної структури даних витрат (табл. 2).

Таблиця 2
Структура витрат на виробництво продукції птахівництва у сільськогосподарських підприємствах України за 2011-2013, %*

Статті витрат	Роки					
	2011		2012		2013	
	М'ясо	Яйця	М'ясо	Яйця	М'ясо	Яйця
Витрати на оплату праці	4,4	4,9	4,5	5,2	4,6	4,7
Відрахування на соціальні заходи	1,6	2,0	1,6	1,9	1,7	1,7
Матеріальні витрати, які увійшли у собівартість продукції	87,7	83,8	86,7	79,5	88,4	79,3
у т.ч. корми	69,6	68,1	68,7	58,9	67,4	60,4
пальне і мастильні матеріали	1,3	1,9	1,5	1,6	2,1	1,5
оплата послуг і робіт сторонніх організацій	3,7	4,2	3,6	4,6	3,8	5,0
решта матеріальних витрат	13,1	9,6	12,9	14,4	15,1	12,4
Амортизація основних засобів	2,9	4,6	2,7	8,2	2,6	7,6
Інші витрати	3,4	4,7	4,5	5,2	2,7	6,7
Всього витрат	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*Джерело: складено за даними статистичних збірників «Основні економічні показники виробництва продукції сільськогосподарства в сільськогосподарських підприємствах» за 2011-2013 роки.

З таблиці 2 видно, що у структурі витрат на виробництво продукції птахівництва кормова складова досягає 70 %. Саме ця обставина, навіть при використанні сучасних технологій вирощування птиці, не дає можливості досягти бажаного економічного ефекту, адже витрати на корми, в свою чергу, залежать від цін на зерно, білково-вітамінні та мінеральні добавки. Незначна частка витрат на оплату праці в структурі виробничих витрат на виробництво продукції тваринництва може бути обумовлена двома кардинально протилежними своїй суті причинами: підвищенням рівня механізації і автоматизації виробничих процесів у даній галузі та зменшення чисельності працівників і низького рівня оплати праці.

Визначені тенденції у формуванні собівартості м'яса птиці є важливим чинником ефективності виробництва продукції птахівництва, оскільки є основною складовою формування ціни на неї. М'ясо птиці у 2013 році закуповували по ціні 1057,67 грн./ц проти 1120,97 грн./ц. у 2012 році. Підвищення закупівельних цін стримує невисока купівельна спроможність населення та конкуренція з боку інших видів м'яса. Натомість середні ціни реалізації яєць характеризувалися тенденцією до зростання – з 520,72 грн./тис. шт. в 2011 році до 652,91 грн./тис. шт. в 2013 році.

Таблиця 3
Динаміка показників ефективності виробництва продукції птахівництва в Україні за 2011-2013 роки

Роки	Повна собівартість продукції		Середні ціни реалізації		Рентабельність виробництва, %	
	м'яса, грн./ц	яєць, грн./тис. шт.	м'яса, грн./ц	яєць, грн./тис. шт.	м'яса	яєць
2011	1247,08	375,07	1037,97	520,72	-16,8	38,8
2012	1207,93	413,31	1120,97	630,81	-7,2	52,6
2013	1174,60	442,23	1057,67	652,91	-10,0	47,6

*Джерело: складено за даними статистичних збірників «Основні економічні показники виробництва продукції сільськогосподарства в сільськогосподарських підприємствах» за 2011-2013 роки.

Незважаючи на поступове зменшення повної собівартості 1 ц м'яса птиці (з 1247,08 грн. в 2011 році до 1174,60 грн. в 2013 році), виробництво даного виду сільськогосподарської продукції було нерентабельним протягом усіх досліджуваних років. А зважаючи на цьогорічне зростання курсу долара та євро, можна спрогнозувати, що найближчим часом собівартість виробництва продукції птахівництва стрімко

підє вгору, адже більшість компонентів преміксних груп вітчизняні компанії імпортують. Також на ціноутворення вплине підвищення ціни на газ, пальне, комбікорми. Уже сьогодні виробничі витрати на виробництво продукції птахівництва зросли, а суттєво підвищити відпускні ціни виробники не можуть через низьку купівельну спроможність населення. Виходом із цієї ситуації є подальше поліпшення використовуваних технологій виробництва продукції птахівництва та перехід на нові стандарти (стандарти ЄС). Звичайно, дані заходи потребують від вітчизняних підприємств суттєвих витрат, однак в подальшому ці інвестиції стануть запорукою високого рівня конкурентоспроможності продукції птахівництва (в основному м'яса птиці) та збільшення її експорту.

Україна отримала право постачати до Європейського Союзу яйця, яєчні продукти, птицю і м'ясо птиці ще в 2012 році, однак впровадження усіх необхідних технічних заходів відтермінувало дане рішення на певний час (до липня 2013 року). У п'ятірку товарів, які вже поточного року можуть отримати істотний приріст у експортній виручці від торгівлі з країнами ЄС (через лібералізацію доступу українських товарів на ринок Європейського Союзу) входить і м'ясо птиці (поряд з пшеницею, кукурудзою, ячменем та сигаретам).

Так, якщо в 2013 році розмір експортної виручки від торгівлі з ЄС м'ясом птиці та напівфабрикатами з м'яса птиці становив 1 млн. дол. США, то в 2014 році прогнозується отримати 79 млн. дол. США від експорту даного виду продукції [7].

Отже, для якомога повної реалізації експортного потенціалу галузі птахівництва в Україні необхідним є:

- гармонізація стандартів з вимогами ЄС та впровадження виробниками аналогічних систем управління безпекою та якістю продукції;
- державна підтримка технологічного оновлення виробничих фондів сільськогосподарських підприємств за рахунок стимулювання впровадження енергоощадних та ресурсозберігаючих технологій, обладнання, матеріалів на підприємствах шляхом звільнення від сплати ПДВ та мита при ввезенні на митну територію України, а також створення сприятливої кредитної політики, спрямованої на розвиток виробництва конкурентоспроможної продукції птахівництва.

Висновки. Проведене дослідження показало, що у структурі витрат на виробництво м'яса птиці затрати на корми складають в середньому 70%. Тому їх зниження дозволить підвищити ефективність виробництва продукції птахівництва в Україні та підвищити конкурентоспроможність даної продукції на зовнішніх ринках. Досягнення поставлених цілей можливе при умові використання якісних кормів, правильної підготовки їх до згодовування, застосування оптимальних рецептів комбікормів для кожної групи птиці, упровадження відповідних способів годування птиці. При цьому особливо важливим є формування раціонів, збалансованих за всіма поживними речовинами, і які враховують фізіологічний стан тварин.

Література:

1. Дичаковська В. Ринок птиці та яйця: стабільне зростання [Електронний ресурс] / В. Дичаковська // Аграрна Еліта України. – 2014. – №1. – Режим доступу: <http://www.agrotimes.net/journals/journal/27-agrarna-elita-ukrayinu>
2. Маслак О. Тенденції ринку продукції птахівництва [Електронний ресурс] / О. Маслак // Агробізнес сьогодні. – 2013. – №24 (271). – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/2010-06-11-07-43-47/1951-2014>
3. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2013 рік : стат. бюл. / ред. О. М. Прокопенка. – К. : Держкомстат України, 2014. – 84 с.
4. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2012 рік : стат. бюл. / ред. О. М. Прокопенка. – К. : Держкомстат України, 2013. – 88 с.
5. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2011 рік : стат. бюл. / ред. О. М. Прокопенка. – К. : Держкомстат України, 2012. – 88 с.
6. Сільське господарство України : стат. зб. за 2013 рік / ред. Н.С. Власенко. – К. : Держкомстат України, 2014. – 390 с.
7. Україна-ЄС: На низькому старті перед ЗВТ. Інвентаризація [Електронний ресурс] //Українська аграрна конфедерація. Режим доступу: <http://agroconf.org/content/ukrayina-ies-na-nizkomu-starti-pered-zvt-inventarizaciya>